Fra paljettkjole til striskjorte

- Vi kom hjem fra Hollywood til avslag fra Filmfondet på vår siste søknad, forteller Lise Fearnley i Mikrofilm. - Vi kan nok ikke si at vi har en satsning på animasjonsfilm, erkjenner Elin Erichsen i Filmfondet. Så hvorfor skal vi slå oss på brystet og være verdensmestere i animert kortfilm, spør Rune Kreutz. Artikkelen stod opprinnelig på trykk hos FlashPrint

55 år etter Thor Heyerdahl står endelig nok en Oscar på en norsk peishylle. Men vant vi? Tilfeldigvis hylles
Den danske dikteren og regissør Torill Kove samtidig som norske gullhelter på ski i Japan. I idrettens verden er vi vant med å inkludere selv de mest usportslige i det store kollektive VI. Vi vant gull på stafetten. Vi vant gull på sprinten. Vi vant gull på 50 kilometer. Det er faktisk med en viss rett også jeg kan slå meg på brystet og innkassere en andel av norske idrettsutøveres gullbeholdning etter suksess i skispor og på andre arenaer. Norsk idrett mottar hundretalls millioner kroner hvert år, og toppidretten får sin store porsjon for å dyrke talenter og bygge nye senete medaljeknagger. Skattebetalernes penger. Og skattebetalerne er deg og meg - VI. Kan det samme VI brukes om Torill Koves Oscar? Minstekravet for å kunne kreve en del av Koves gull, bør være at vi klarer å vise til en norsk satsning på animert kortfilm som målrettet har gitt resultater som
Den danske dikteren, og kanskje vel så viktig,
Min bestemor strøk kongens skjorter, som Kove ble nominert til Oscar for i 2000. Hvordan står det til med animasjonsfilmen i Norge 2007?

Motvind?

En ny norsk animert langfilm er ikke lenger noen nyhet. Det gikk 23 år fra motorduren til Il Tempo Gigante gjallet over lydanlegg på bygdekinoer landet rundt til neste norske animerte langfilm lyste opp i kinomørket.
Solan, Ludvig og Gurin med reverompa bekreftet i 1998 at Aukrusts figurer fortsatt hadde fascinasjonskraft. 2002, 2003, 2005, 2006, 2007 er ikke et nytt mantra for avstandsberegning til nærmeste støtfanger, men produksjonsår for norske animerte langfilmer. Skal en dømme av denne produksjonsfrekvensen, ser 2000-tallet svært lovende ut for norsk animasjon.
Slipp Jimmy fri er også noe så internasjonalt uvanlig som en helaftens animasjonsfilm for voksne og fortjener respekt bare av den grunn.

Når vi så legger til Torill Koves nominasjon til Oscar i 2000 og seier i år, kan vi vel bare slå en strek over hele saken. Norsk animasjon er i vinden! Eller?

En kikk på databasen til Foreningen For Animert Film (FFAF) antyder en svak nedadgående tendens i kortfilmproduksjonen i Norge. En mulig forklaring på dette kan jo være at langfilmproduksjonene krever såpass av ressurser at tida ikke strekker til for satsning på animert kortfilm. Men sier det også noe om vilkår og vilje til produksjon av animert kortfilm?

Tom-Erik Lønnerød, tidligere festivalsjef i Oslo Animation Festival, og ansvarlig for nettstedet til FFAF, er usikker på om man kan lese ut en tendens fra databasen. Han deler imidlertid følelsen av en lavere produksjonsfrekvens. En forklaring kan være at nyutdannete animatører har mer fokus på langfilm:

- Det virker som om miljøet er mer gira på langfilmproduksjon. Samtidig mangler den bevisste satsningen som får folk til å realisere kortfilmprosjekter. Fokus og prestisje vies langfilm, men kanskje kan Torill Koves Oscar få opp øynene for kortfilmen igjen.

Fester en lit til overskrifter, har norsk animasjon vært i vinden ganske lenge. Men hva slags animasjon og for hvem? Det er åpenbart fort gjort å sette animasjonsfilm i én bås, uavhengig av om hovedrolle innehas av en dopa elefant eller en syngende redningsskøyte. Jimmy og Elias har omtrent like mye til felles som Vito Corleone og Egon Olsen. Og mer enn hattesmak skiller kaptein Sabeltann fra den danske dikteren.

Betyr Jimmys trøblete produksjonshistorie noe for viljen og motivasjonen til produsenter av animert langfilm? Har økende satsning på animert langfilm noen positiv effekt på kortfilmproduksjon? Har en Oscar til Torill Kove noen reell betydning for norsk animert kortfilm? Lengden er ikke uten betydning i filmbransjen, men i debatt og strategiutvikling innen filmområdet virker det som om kortfilm blir haleheng til den ?egentlige? filmen, som er lang. Er filmene animerte, forsterkes inntrykket.

Tilbake til striskjorta

- Vi kom hjem fra Hollywood til avslag fra Filmfondet på vår siste søknad.

Lise Fearnley har knapt fått hengt vekk gullpaljettene etter Oscar-festen og er tilbake på jobb i NRK. Filmen er en animert dokumentar om barn som har foreldre som sitter i fengsel, med Mikrofilm-partner Kajsa Næss som regissør. Fritt ord og Fond for lyd og bilde har støttet prosjektet, og Mikrofilm har ikke gitt opp håpet om støtte fra Filmfondet til tross for siste avslag.

- Som produsent er man avhengig av full klaff på alle søknader. Selv med full finansiering, er marginene små, og inntjeningspotensialet begrenset, sier Lise Fearnley.

Så hvordan har satsningen på animert kortfilm endret seg i løpet av de siste ti årene?

- Er det noen satsning på kortfilm, da? Det virker ikke som om det er meningen at man skal kunne leve av å produsere kortfilm. Likevel viser Den danske dikteren at dersom man satser, er det ikke noe i veien for at norsk kortfilm kan hevde seg internasjonalt.

Elin Erichsen, produksjonssjef i Filmfondet, bekrefter langt på vei dette.

- Vi kan nok ikke si at vi har en satsning på animasjonsfilm. Animasjonsfilm og særlig kort animasjonsfilm er spesielle på grunn av filmenes kostnadsnivå. Dette gjør en satsning på disse formatene vanskelig uten økte rammemidler, og vi behandler den animerte kortfilmen på samme måte som kortfilm generelt.

Erichsen deler også skepsisen til at animasjonsfilm skal være noe mer i vinden nå enn tidligere.

- Animert langfilm kommer i rykk og napp. For noen år siden, før Filmfondets tid, gjorde tilfeldigheter at tilskudd ble tildelt tre animerte langfilmprosjekter samme år. Dette var egentlig ikke uttrykk for en bevisst satsing på animert langfilm, men resultat av en kvalitetsvurdering der og da.

Ingen konkret satsing

Filmfondets ordning ?Nye veier til korte filmer? er også åpen for støtte til animert kortfilm, men begrenser seg til enkelte regissører. I følge kriteriene er tiltaket en ?elitesatsning? som rettes mot regissører på vei mot langfilmdebut, men også etablerte regissører som ønsker å prøve seg i kortformat.

Håpet til Erichsen er at langfilmprosjektene skal kunne tilføre en dynamikk til miljøene:

- Nå gjøres mer av animasjonsarbeidet i Norge gjennom kontinuiteten langfilmer og TV-serier bidrar med. Større produksjoner med økt nasjonal sysselsetting gir økt kompetanse og større dynamikk som vil komme hele animasjonsmiljøet til gode, også de som jobber med å realisere egne prosjekter i det korte formatet, avslutter Erichsen.

Noen tydelige incentivordninger for å stimulere til økt produksjon av kort animert film synes dermed ikke i sikte. Slike mål må settes av politikerne, sier regissør i Mikrofilm, Kajsa Næss, som håper på at Oscar-tildelingen vil påvirke politikernes vilje til større satsning på kortfilm. Hun mener, som Lise Fearnley, at Filmfondet og andre finansieringsinstitusjoner gjør så godt de kan, men at totale rammer og mandat er for dårlige.

- Jeg er veldig opptatt av at vi skal ha animert kortfilm av mange grunner. Hvis vi skal ha spennende langfilmproduksjon, er vi avhengig av å ha et levende kortfilmmiljø. Mikrofilm har hatt suksess med kortfilmene sine, men økonomisk har det vært tungt, sier Næss.

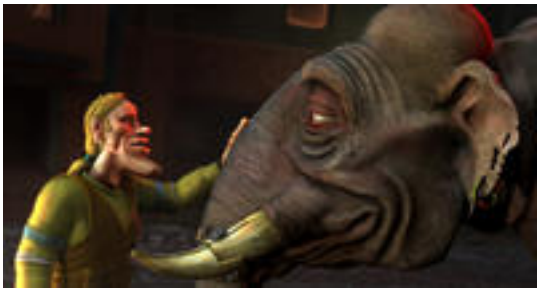

Giskes visjoner

Den erfarne animatøren peker på Frankrike som eksempel på at bevisst satsning på kulturområdet også virker positivt på animasjonsprosjekter. Utgangspunktet er å veie opp for amerikansk dominans. Dette var også målet i opprettelsen av National Film Board of Canada. I stedet for å kopiere og forsøke å overgå Hollywood, satset NFB på animasjon, dokumentarer, og et eget språk. Både Fearnley og Næss er opptatt av at vi nå skal være stolt over Oscar-statuetten, men samtidig ta inn over oss kårene for animert kortfilmproduksjon i Norge:

- Selv om Norge ikke kan sammenlignes med store land som Kanada og Frankrike, viser eksemplene at bevisst satsing gir resultater. Dersom politikerne ønsker en produksjon av animert kortfilm, vel å merke, sier Næss.

Stafettpinnen går dermed videre til politikerne og statsråd Trond Giske. Kan vi nå vente en satsning på animert kortfilm?

- Først vil jeg si at det er fantastisk flott at en norsk animert kortfilm har vunnet Oscar. Det må være en ubeskrivelig følelse for filmskaperen Torill Kove og den norske co-produsenten Mikrofilm. Så akkurat nå gleder jeg meg over det positive. Jeg vet at det kan være vanskelig å leve av kortfilmproduksjon, og vi ønsker selvfølgelig at det skal være mulig å leve av sitt kunstneriske virke, sier Giske.

Han trekker fram at regjeringen har satset på en økning av de generelle rammene til film i det såkalte ?Kulturløftet?, og at også animert kortfilm vil kunne nyte godt av dette. Han understreker at det i tildelingsbrevet til Filmfondet legges generelle føringer for mål og satsningsområder, og at det i bevilgningen i 2006 ble lagt til grunn at Norsk filmfond gjennom forvaltning av støtteordningene skal bidra til at det produseres filmer og andre audiovisuelle produksjoner innenfor ulike sjangere og formater.

Giske har åpenbart tro på breddesatsning også på filmområdet:

- Mitt mål som kulturminister er at norsk film - i alle sjangere - skal bli enda bedre, og jeg synes vi er på god vei. Oscar-prisen til Torill Kove bekrefter i høyeste grad nettopp det, og jeg tror at en slik pris vil stimulere til og skape en fornyet interesse for den animerte kortfilmen. Prisen er også en bekreftelse på den korte filmens selvstendige kunstnerisk uttrykk.

Vanskelig å si seg uenig i dette, men er det ikke like vanskelig å se hvordan den korte filmen i dag nyter respekt som ?selvstendig kunstnerisk uttrykk? i form av konkret filmpolitikk? I skrivende stund er det kun dager til Filmmeldingen legges fram. Hva det vil bety for animert kortfilm er foreløpig uvisst, men uten en mer aktiv strategi og satsing enn dagens praksis, tyder mye på at vi må vente lenge på nye statuetter. For noen går det imidlertid ikke femti år mellom hver Oscar.

Look to Canada

Det er ikke sikkert gresset er så mye grønnere for animatører der borte, men National Film Board of Canada vant med
Den danske dikteren sin sjette Oscar for beste animerte kortfilm. Blant de 12 filmene (dokumentarer og animasjonsfilm) NFB har blitt tildelt Oscar for, finner vi også
Neighbours av Norman McLaren, som vant prisen for beste korte dokumentar i 1952. I dag regnes denne først og fremst blant animasjonsfilmens kanon. I følge Academy Awards? egen database er NFB nominert 24 ganger i kategorien beste animerte kortfilm siden 1952. Legg til premiedryss fra andre kjente og mindre kjente festivaler og konkurranser verden over, og du forstår NFBs legendestatus. NFBs mandat lyder som følger:

The overarching objective of the National Film Board is to produce and distribute audio-visual works which provoke discussion and debate on subjects of interest to Canadian audiences and foreign markets; which explore the creative potential of the audio-visual media; and which achieve recognition by Canadians and others for excellence, relevance and innovation.

Dette gjør de gjennom støtteordninger, men også satsing på enkeltanimatører som velges ut basert på deres evne til å levendegjøre institusjonens mandat.

Hvis vi igjen tar et skråblikk til Einarsson-utvalget, behandler de ikke animasjon særskilt, men påpeker at ?Kortfilmen er også viktig i forhold til animasjonfilmen: det meste som lages av norsk animasjon er i kortfilmformat. Animasjon er et uttrykk som også har en spesiell appell hos barn og unge, og det er viktig at denne målgruppen får tilgang til norskprodusert animasjonsfilm?.

Utvalget oppsummerer at produksjonsvolumet for fri kunstnerisk kortfilm må opprettholdes. Men, hvordan? Uten aktiv rekruttering og stimulering til å lage animerte kortfilmer: hvem skal lage dem. De viser til ?Nye veier til korte filmer?, men begrenser dets nedslagsfelt ved å kople finansieringen til talentutvikling.

Hvis vi ikke er i stand til å ta vare på talenter som nå har gitt oss Oscar, hvorfor lete etter nye? National Film Board har turt satse på å skape en unik og særegen stemme hvor animert kortfilmproduksjon er en solid pilar. Det er neppe noen som vil hevde at animert kortfilm nyter en tilsvarende status her hjemme. Så, selv med nye veier til kort film, kan den bli for lang for produsenter av animert kortfilm.

BOMBER:

? Er det noen satsning på kortfilm, da?

Lise Fearnley

? Vi ønsker selvfølgelig at det skal være mulig å leve av sitt kunstneriske virke.

Trond Giske

Artikkelen er skrevet av Rune Kreutz

Artikkelen.stod opprinnelig på trykk i RushPrint

Kreutz er utdannet cand. philol. fra UiO, og skrev hovedfagoppgaven
Absolute Film - animation as music i 1999. Han har forfattet en rekke artikler med animasjon som utgangspunkt for tidskrifter og nettsteder.